

UDK 372.3/4

Nixola KASIMOVA,
Andijon davlat tibbiyot instituti tadqiqotchisi
E-mail:k.k.nixola@mail.ru

Andijon davlat tibbiyot instituti professori, p.f.d A.Ismanova taqrizi asosida

IMPROVEMENT OF THE SYSTEM FOR THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE

Annotation

In order for the future doctor to be successful and demanding, he must be ready for any changes, be able to quickly and effectively adapt to new conditions, demonstrate a desire to become a professional, constantly renew his knowledge. These skills, striving for self-development, tolerance for uncertainty, willingness to take risks, i.e. it is mentioned that they are qualified at the professional level.

Key words: professional competence, information competence, Doctor-Teacher, Student, Medical higher education institution, modern information technology, mediacompetence, knowledge, qualifications, skills.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ВРАЧЕЙ

Аннотация

Чтобы будущий врач был успешным и требовательным, он должен быть готов к любым изменениям, уметь быстро и эффективно адаптироваться к новым условиям, проявлять желание стать профессионалом, постоянно обновлять свои знания. Это умения, стремление к самосовершенствованию, терпимость к неуверенности, готовность рисковать, т. говорят о профессиональной компетентности. Ключевые слова:

Ключевые слова: профессиональная компетентность, информационная компетентность, врач-преподаватель, студент, медицинское высшее учебное заведение, современные информационные технологии, медиаккомпетентность, знания, квалификация, умения.

BO'LAJAK SHIFOKORLARNING KASBIY KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH

Аннотация

Bo'lajak shifokor muvaffaqiyatli va talabchan bo'lishi uchun har qanday o'zgarishlarga tayyor bo'lishi, yangi sharoitlarga tez va samarali moslasha olishi, professional bo'lish istagini namoyon qilishi, o'z bilimni doimiy ravishda yangilab turishi kerak. Bu ko'nikmalar, o'z-o'zini rivojlantirishga intilish, noaniqlikka bag'rikenglik ko'rsatish, tavakkal qilishga tayyor bo'lish, ya'ni professional darajada malakali bo'lishligi haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: Kasbiy kompetensiya, axborot kompetensiyasi, shifokor-o'qituvchi, talaba, tibbiyot oliy ta'lim muassasasi, zamonaviy axborot texnologiyalari, mediakompentlik, bilim, malaka, ko'nikma.

Kirish. Bo'lajak tibbiyot o'qituvchisining kasbiy-pedagogik kompetensiyasi metodik faoliyat olib borishga tayyorligini ta'minlaydi. Aynan tibbiy pedagogik kompetensiya, tibbiy bilim, o'qitish metodikalarining tarixi va holati, taraqqiy etgan mamlakatlarda o'qitish tajribaci, bo'lajak tibbiyotchilarda pedagogik kompetensiya mazmuni, ta'lim metodlari va texnologiyalari, o'qitishning psixologik-pedagogik asoslari, ma'ruza va amaliy mashg'ulotlar uchun nazariy-amaliy materiallar yig'ish, pedagogik kompetensiya asosida talabalarga dars mashg'ulotlarida va amaliy klinikalarda olib borishni rejalashtirish, ta'lim vositalarinitanlash va qo'llay olish, bo'lajak tibbiyot o'qituvchilarining individual va mustaqil ishlarini tashkil qilish, bo'lajak tibbiyotchida pedagogik kompetensiya bo'yicha bilim, ko'nikma va malakalarni hosil qilishga yo'naltirilishi lozim. Tibbiy metodik tayyorgarlikni takomillashtirish, tibbiy bilimni yetarli darajada o'zlashtirilishi, kasbiy jihatdan ahamiyatli shaxsiy fazilatlar, integrativ bilim, ko'nikma va malakalar vujudga kelishini ta'minlovchi ko'plab sa'y-harakat va amallarni o'zida aks ettiradi. Nazariy va amaliy tahlil, tibbiy oliy ta'lim muassasalari faoliyatini o'rganish, shuningdek, pedagogik kompetensiya asosida talabalarining metodik tayyorgarlikni

takomillashtirish bugungi kunning muhim vazifasi sanaladi. Jahon tibbiyot ta'lim muassasalarida o'quv jarayonlarini raqamlashtirish, axborot muhitida mediata'lim maxsulotlarini joriy etishning kreativ texnologiyalari amaliyotga tatbiq etilmoqda.

Ta'limda kasbiy kompetensiyaga asoslangan yondashuvni amalga oshirish "kompetensiya", "kompetentlik", "kasbiy kompetensiya", "kasbiy kompetentlik" tushunchalari bilan bog'liq Kasbiy kompetentlik - mutaxassis tomonidan kasbiy faoliyatni amalga oshirish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalarning egallanishi va ularni amalda yuqori darajada qo'llay olinishidir.

Mutaxassisning kasbiy kompetensiyalarining xususiyatlarini tahlil qilganda I. Y. Lerner, V. V. Kravevskiyga ko'ra ularni qismga ajratish mumkin, kasbiy va umumiy ta'lim kompetensiyalarini o'zlashtirish va ulardan o'quv jarayonida foydalanish zarurati va istagi bilan tavsiflanadigan motivatsion, bu professional darajada muvaffaqiyatga erishish uchun motivatsiyadir; tushunchalar va qonunlar tizimini belgilaydigan kognitiv; nazariy va amaliy muammolarni hal qilish jarayonida bilimlarni, o'quv va hayotiy tajribalarni tezkor qo'llashni belgilaydigan faoliyat; mutaxassis tomonidan kasbiy o'zini o'zi rivojlantirish va

shaxsiy o'zini o'zi takomillashtirishning ahamiyatini anglashda namoyon bo'ladigan va kasbiy ko'nikma va malakalarning shakllanish darajasi bog'liq bo'lgan muhim fazilatlarini o'z ichiga olgan shaxsiy [Ошибка! Источник ссылки не найден.]. Mustaqillik yillarida ta'lim sohasida olib borilgan keng ko'lamli islohotlar tibbiyot oliy ta'lim muassasalarini zamonaviy o'quv laboratoriya jihozlari bilan ta'minlash, o'quv dasturlari, o'quv metodik adabiyotlarni xalqaro talablarga mos holda yangilash, o'quv jarayoniga ilg'or pedagogik va axborotkommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Olib borilayotgan amaliy ishlardagi yuzaga kelayotgan muammolarni bartaraf etishda O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasida: "...xalqaro tajribalardan kelib chiqib, o'quv jarayonlarini takomillashtirish, ilg'or xorijiy tajriba asosida zamonaviy ta'lim va axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish xisobiga talabalarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish..." vazifasi pedagogik zarurat sifatida belgilandi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. "Oliy ta'lim o'qituvchisi kasbiy kompetensiyasini takomillashtirish aspektlari" haqida fikr yuritar ekanmiz, mavzu uchun AQSh, Fransiya, Yevropa mamlakatlari, Rossiya pedagogikasida olib borilayotgan ilmiy izlanishlarga e'tiborimizni qaratish bilan birgalikda O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizimidagi ilmiy va amaliy izlanishlarni o'rganishga, ularni tahlil qilishga harakat qilamiz. O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi oliy ta'lim tizimini ijtimoiy soha va iqtisodiyot tarmoqlari ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda, fan, ta'lim va ishlab chiqarishning mustahkam integratsiyasini ta'minlash asosida ta'lim sifatini yaxshilash, raqobatbardosh kadrlarni tayyorlash, ilmiy va innovatsion faoliyatni samarali tashkil etish, xalqaro hamkorlikni rivojlantirish maqsadida ishlab chiqildi. Konsepsiyada belgilab berilganidek Oliy ma'lumotli mutaxassislarni tayyorlash sifatini oshirish maqsadida ta'lim jarayoniga raqamli texnologiyalar va zamonaviy usullarni joriy etish, yoshlarni ilmiy faoliyatga jalb etish, ta'lim jarayonida bulutli texnologiyalardan, ta'lim jarayonlarini raqamli texnologiyalar asosida individuallashtirish, masofaviy ta'lim xizmatlarini rivojlantirish, webinar, onlayn, "blended learning", "flipped classroom" texnologiyalarini amaliyotga keng joriy etish; zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida masofaviy ta'lim dasturlarini tashkil etish kabi vazifalar belgilab o'tilgan.

Tadqiqot metodologiyasi. Bo'lajak shifokorlarning kasbiy kompetensiyasi (kasbiy malakasi va ko'nikmalari) tibbiyot sohasida yuqori sifatli xizmat ko'rsatish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va munosabatlarni o'z ichiga oladi. Quyida bo'lajak shifokorlar uchun muhim bo'lgan asosiy kompetensiyalar keltirilgan:

1. Tibbiy bilim va klinik ko'nikmalar.

Anatomiya, fiziologiya, biokimyoy va patofiziologiya: Tananing tuzilishi va funksiyalarini tushunish.

Diagnostika: Bemorlarning kasalliklarini aniqlash uchun kerakli tekshiruvlar va tahlillarni o'tkazish.

Davolash va boshqarish: Turli kasalliklar uchun samarali davolash usullarini qo'llash.

Favqulodda vaziyatlarda yordam: Tez yordam ko'rsatish va shoshilinch tibbiy yordam ko'rsatish.

2. Muloqot va munosabatlar.

Bemorlar bilan muloqot: Bemorlarga aniq va tushunarli tushuntirish, ularni tinglash va ular bilan samimiy munosabat o'rnatish.

Hamkasblar bilan hamkorlik: Tibbiy jamoa a'zolari bilan samarali hamkorlik qilish.

Oila a'zolari bilan muloqot: Bemorlarning oila a'zolari bilan aniq va ishonchli muloqot qilish.

3. Axloqiy va huquqiy mas'uliyat.

Tibbiy axloq va deontologiya: Tibbiyot sohasida axloqiy qoidalarga rioya qilish.

Konfidentsiallik: Bemorlarning shaxsiy ma'lumotlarini sir saqlash.

Yuridik bilimlar: Tibbiyot sohasidagi qonunchilik va huquqiy masalalarni bilish.

4. Professionalizm va shaxsiy rivojlanish.

Halollik va ishonchlilik: O'z ishida halol bo'lish va ishonchni saqlash.

Doimiy ta'lim: Hayot davomida ta'lim olish va o'z bilim va ko'nikmalarini yangilab turish.

Tafakkur va tanqidiy fikrlash: Muammolarni hal qilish va qaror qabul qilishda analitik va tanqidiy fikrlash.

5. Texnologik savodxonlik.

Tibbiy texnika va texnologiyalar: Tibbiyotda qo'llaniladigan zamonaviy texnika va texnologiyalarni bilish va ulardan foydalanish.

Axborot texnologiyalari: Tibbiyotda qo'llaniladigan axborot texnologiyalarini bilish va ulardan samarali foydalanish.

6. Tadqiqot va ilmiy faoliyat.

Ilmiy tadqiqotlar: Tibbiyot sohasida ilmiy tadqiqotlar olib borish va ularning natijalarini amaliyotda qo'llash.

Ma'lumotlarni tahlil qilish: Tibbiy ma'lumotlarni tahlil qilish va ularning asosida xulosalar chiqarish.

7. Jamoaviy ish va liderlik.

Jamoa ishlash: Jamoada samarali ishlash va jamoaning bir qismi bo'lish.

Liderlik ko'nikmalari: Tibbiy jamoani boshqarish va muammolarni hal qilishda yetakchilik qilish. Shu bosqichlarni muvaffaqiyatli tamomlagan shifokorlar kasbiy faoliyatlarini yuqori darajada amalga oshira oladilar va bemorlarga sifatli tibbiy yordam ko'rsata oladilar.

Tadqiqotda qo'llanilgan usullar. Tajriba-sinov ishini tashkil etishda birinchi navbatda talabalarning darsga psixologik jihatidan tayyorligi, qiziqishlari, ilmiy-ijodiy dunyoqarashlariga, ya'ni kreativ qobiliyatiga baho berilgandan so'ng darsda ko'rgazmali organayzerlar, ko'rgazmali demonstratsion maketlar va tarqatma materiallardan foydalanib, klaster va savol-javob metod va usullaridan foydalanildi.

Tahlil va natijalar. Tibbiy ta'lim sifatini oshirish sohasida xorij olimlaridan Spirichev V.B., Tutelyan V.A., Kiseleva T.L., Kochetkova A.A., tibbiy kompetensiyaviy yondashuv yuzasidan dastlabki qarashlar va bugungi kunda Bill Roberts, Mal Coad tibbiy ta'lim sohasidagi kasbiy-axborot ahamiyati yuzasidan tadqiqotlar olib borilgan. MDH mamlakatlari tadqiqotchilaridan ta'limda kompetentli yondashuv masalalari Z.M.Bolshakova, O.A.Imanova, N.A.Konovlova, S.A.Korolkova, N.F.Radionova, A.N.Sklyarenko, A.V.Timova, I.A.Zimnyaya T.Yu.Parshina, I.A.Koroleva, I.V.Kuznetsova, L.V.Shkerina va boshq. izlanishlar olib borgan. Kompetensiyaviy yondashuvlar I.A.Korolevaning ilmiy ishlarida tadqiq etilgan, axborot manbalaridan foydalanish masalalari N.A.Piontkovskaya, axborotlar bilan ishlash kompetensiyasini shakllantirish masalalari V.V.Kyurshunovanning ilmiy izlanishlarida o'z ifodasini topgan. Ta'lim mazmunini va o'qitish metodikasini shaxs sifatida takomillashtirishda kasbiy-axborot muhitining pedagogik ta'siri macalalari bo'yicha bo'yicha o'zbek olimlari Muslimov N.A, O'razova M.B, O.Avazov, S.Alixonov, M.Barakaev, M.Tojiev, D.Yunusova, B.Abdullaeva, N.Bikbaeva, M.E.Jumaev, R.A.Mavlonova, N.X.Rahmonqulova, B.Ye.Sabirov, kabi pedagog olimlar tomonidan tadqiqotlar olib borilgan. Ta'lim jarayonlarini axborotlashtirish va axborot texnologiyalaridan foydalanish, elektron muhitda axborot almashishning nazariy va metodik asoslari A.A.Abduqodirov, U.Sh.Begimqulov, G.S.Ergasheva kabilarning ilmiy ishlarida tadqiq etilgan. Ta'limda

kompetentsiyaviy yondashuvning mohiyati F.M.Zakirova, R.G.Isyanov, N.A.Muslimov, A.K.Raximov, J.E.Usarovning ilmiy ishlarida tadqiq qilingan. Bo'lajak tibbiyot o'qituvchilarining metodik tayyorgarligini takomillashtirish shart-sharoitlari tibbiy pedagogik faoliyat motivlari va ehtiyojlarini takomillashtirish bo'yicha quyidagi mezonlar aniqlandi: rag'batlantiruvchi, kognitiv, jarayonli, integrativ. Bo'lajak tibbiyot o'qituvchisi metodik tayyorgarligining rag'batlantiruvchi mezoniga ehtiyoj, shaxsiy-kasbiy mezonlari kiradi. Bo'lajak tibbiyot o'qituvchisi metodik tayyorgarligining kognitiv mezon: psixologik-pedagogik bilimlar – tibbiyotda o'qituvchilarning tibbiy bilimlari va psixofiziologik xucuciyatlarini, o'quv jarayonini tashkil qilishning shakl, metod va vocitalarini, talabalarni tashxislashning asosiy metodikasini, innovatsion pedagogik texnologiyalarni bilishi; didaktika tamoyillarini, didaktik va tarqatma materiallar ishlab chiqishga qo'yilgan talablarni, ta'lim va tarbiya birligi qonuniyatini bilishi; tibbiy bilimlar – bo'lajak tibbiy pedagoglarni tibbiy bilimni rivojlantirish maqsadlarini, asosiy ilmiy tushunchalar (ta'riflar, xususiyatlar, qoidalar, metodlar va boshqalar) mazmunini bilishi. Bo'lajak tibbiyot o'qituvchisining metodik tayyorgarligida jarayonli mezon: kommunikativ ko'nikmalar – ta'lim jarayonida talabalar bilan pedagogik muloqotni tashkil qilish mahorati, pedagogik maqsadga muvofiq munosabatlar

o'rnatish qobiliyati, bo'lajak tibbiyot o'qituvchilari uchun turli xil tibbiyotga oid o'rgatuvchi dacturlarda topshiriqlar ifodalanishining tushunarlik darajalarini tahlil qilish qobiliyati, bo'lajak tibbiyot o'qituvchilari integrativ faoliyatini ta'minlashga yo'naltirilgan ko'nikmalar; axborot ko'nikmalari – axborot-kommunikatsiya texnologiyalar orqali yangi bilimlarni o'zlashtirish qobiliyati, ta'lim jarayonida samarali texnologiyalarni tanlash va ta'lim jarayoniga innovatsion texnologiyalarni tatbiq etish qobiliyati o'z aksini topgan. Kasbiy-pedagogik kompetentsiyaga asoslangan talabalarga o'qitish uchun tibbiy kasbga tayyorlashda, quyidagilarga e'tibor qaratadi: turli bilim sohalaridagi ilmiy tushunchalar shakllanishi uchun yagona asosni vujudga keltirish, tibbiyotda talabalarga rag'batlantiruvchi, kognitiv, didaktik, axborot-kommunikatsiyali, tibbiy kasbiy ijod va o'sishga intilish, metodik tibbiy bilimlar, tibbiy ilmiy-tadqiqot, diantologik yondashuv kabi kompetentsiyalar bilan qurollantirish muhim ahamiyat kasb etadi

Xulosa va takliflar. Xulosa o'rmda shuni aytib o'tish joizki, Bo'lajak shifokorlar ushbu kompetensiyalarga ega bo'lishlari uchun uzluksiz ta'lim, amaliyot va tajriba orttirish muhimdir. Bu ularni kasbiy faoliyatlarida muvaffaqiyatga erishishlari va bemorlarga yuqori sifatli tibbiy yordam ko'rsatishlariga yordam beradi.

ADABIYOTLAR

1. Исканджанова, Ф. К. (2022). Методология повышения профессионально педагогической и информационной компетентности врача-педагога: Исканджанова Феруза Камолдиновна, Преподаватель кафедры «Педагогика и психология» Ташкентская медицинская академия. Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал, (6.2. Махсус сон), 163-166.
2. Исканджанова, Ф. К., & Хамрасва, М. Э. (2023). Психолого-педагогическая деятельность врача на современном этапе. Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities, 11(4), 347-353
3. Muslimov N. Kasb ta'limi o'qituvchilarini kasbiy shakllantirishning nazariy-metodik asoslari: ped.f. doktori darajacini olish uchun dissertatsiya.–Toshkent, 2007.–337 bet.
4. Мусурмонов А. Дидактические основы меж предметных связей математики и трудового обучения в общеобразовательной школе: Дисс. на соиск. уч. степ. канд. пед. наук. –Ташкент: 1988, -149 с.
5. Сайидахмедов Н.С. Теория и практика подготовки студентов педвуза круководству общественно полезным производительным школьником: Дисс. докт. пед. наук. –Т: 1992. –406с.
6. Сериков В. В. Образование и личность: Теория и практика проектирования педагогических систем. -Москва: Логос, 1999. –271 с. 91.10.Смирнова Е.Е. Формирование модели специалиста высшим образованием. -Томск, 1984. -132 с. 92.